

بررسی علل پرخاشگری دانش آموز مقطع ابتدایی و راهکار های موثر پیشگیری از آن

امیر صالح سنچولی

۱. کارشناسی آموزش ابتدایی پردیس شهید مطهری زاهدان

amirsanchouli77@gmail.com

چکیده :

امروزه از کلمه پرخاش یا پرخاشگر به طور کلی رفتاری درک می شود که به حمله به یک انسان و آسیب رساندن به او می انجامد. پرخاشگری شکلی از تخلیه تنش های انباشته شده است. وقتی پرخاش از کودک سر می زند دلیل آشکار بر این است که در زندگی احساسی او مشکلی پیش آمده است. رفتارهای تهاجمی یا پرخاشگرانه از شایع ترین اختلالات رفتاری در بین کودکان است. بر اساس بررسی های انجام شده درصد زیادی از مشکلات رفتاری کودکان و دانش آموزان تحت عناوین مختلف به پرخاشگری مربوط می شود و وجود نظریات متنوع در این زمینه حاکی از پیچیدگی این موضوع است. این پژوهش که به روش توصیفی بیان شده است و از نوع اقدام پژوهی انجام شده ، به چگونگی بهبود بخشیدن به مشکل پرخاشگری دانش آموز ع د در مقطع ابتدایی پرداخته است. در این پژوهش ضمن بررسی و تحلیل رفتارهای این دانش آموز تلاش گردید تا اقدامات مفید و موثری برای کاهش رفتارهای نامناسب او صورت گیرد. در این پژوهش از والدین دانش آموز و همکاران فرهنگی و برخی از هم کلاسی های دانش آموز برای اصلاح برخی از رفتارهای پرخاشگرانه او کمک گرفته شده است و در پایان پیشنهاد هایی برای رفع این مشکل ارائه گردیده است.

واژگان کلیدی:

پرخاشگری، دانش آموز، مقطع ابتدایی، رفتار، هم کلاسی.

مقدمه : (مقدمه، بیان مسئله، ضرورت، بیان اهداف، سوالات پژوهش، پیشینه پژوهش)

پرخاشگری از نظر علمی نوعی گرایش در انسان است که به صورت ضربه زدن، کشتن و تخریب خود را نشان می دهد. آنچه که شخص در پاسخ به یک رفتار بیان می کند و نشان می دهد به گونه ای است که باید گفت مناسب عمل یا رفتار طرف مقابل نیست. پرخاشگری در کودکان پدیده ی شایعی است که به صورت های مختلف جسمی، عاطفی و تنش قابل توجه در آنها دیده می شود. اگرچه این مسئله

بخشی طبیعی در روند رشد کودک است، اما از او انتظار می رود که در مدرسه احساساتش را کنترل و مدیریت کند. هرچه آموزش های ما در این زمینه از سن کمتری آغاز شود احتمال اینکه دانش آموز بتواند بر پرخاشگری اش غلبه کند بیشتر می شود.

گروهی معتقدند که رفتار پرخاشگری ریشه در عدم فرصت یادگیری دارد، یعنی کودک به علت اینکه فرصت یادگیری نداشته و یک موجود ناپخته است، نمی داند که نسبت به یک محرک چگونه عمل کند لذا ممکن است به صورت پرخاشگری از خود واکنش نشان دهد؛ لذا این کودک بایستی به مرور یاد بگیرد تا چگونه پاسخ محرکات را به صورت مناسب دهد (نوابی نژاد؛ ۱۳۷۲)

بیان مسئله:

از اهداف تعلیم و تربیت شناسایی استعدادها و توانایی های بالقوه دانش آموزان می باشد. کودکان از نظر استعداد و رفتار با یکدیگر متفاوت می باشند و مشاهده می شود که هر کدام رفتاری از خود بروز می دهند که بعضی از این رفتارها غیرقابل قبول می باشد و رفتار کودکان نشان دهندهی شخصیت آنها می باشد می خواهیم این رفتارها را بشناسیم و دانش آموزان را در جهت مناسب هدایت کنیم هدف از انجام دادن این تحقیق این است که من در یکی از دانش آموزان خود نمونه هایی از پرخاشگری را در رفتار وی مشاهده کرده ام و در این تحقیق به دنبال این هستم راه هایی را برای بهبود پرخاشگری او ارائه دهم باشد که خداوند مرا یاری نماید تا بتوانم در شناسایی راه های بهبود و کنترل رفتارهای پرخاشگرانه گامی مفید بردارم. اهداف من از این پژوهش کم کردن ناسازگاری و پرخاشگری دانش آموز ع د دانش آموز کلاس ششم دبستان مسجدالاقصی نصرت آباد است.

دانش آموز دارای اختلالات رفتاری از جمله شلوعی در کلاس درس و حیاط مدرسه و اذیت کردن دانش آموزان دیگر در زنگ های تفریح می باشد.

اهمیت و ضرورت تحقیق

یکی از مشکلات عمده مدارس ما کمک نکردن به دانش آموزان مشکل دار است. متأسفانه مدارس به جای آنکه آماده کمک به کسانی که عقب افتادگی یا مشکل ناسازگاری و پرخاشگری دارند بیشتر آنها را از خود دور می سازند و حالت دفعی از خود نشان می دهند. اغلب مدارس که به دنبال دانش آموزان قوی و با نمره بالا هستند و بیشتر مواقع به تشویق و تکریم آنها می پردازند در مقابل دانش اموان به ظاهر ضعیف مورد بی مهری قرار می گیرند و به طور ناخواسته آنها را رها و سرکوب می کنند (میرکمالی، ۱۳۷۹، ص ۷۴)

اختلالات رفتاری همواره از علل و عوامل محل زندگی عادی بشر محسوب می شود و موجبات رنج و زحمت والدین و اطرافیان را فراهم می سازد و فردی که اختلال رفتاری ناسازگاری دارد هم خود را عذاب می دهد و هم دیگران را به زحمت می اندازد و گاهی این رفتار به حدی شدید است که موجب رنج و عذاب افراد عادی کوچه و خیابان نیز می گردد و گاه افراد را از راه تحصیل و ادامه ان نیز باز می دارد. و به کارهایی مانند اعتیاد بد دهنی و انحرافات دیگر اخلاقی مبتلا می گرداند (کریمی، ۱۳۷۹)

لذا برای ما خدمتکاران امر آپ یک تکلیف است که با استفاده از منابع گوناگون و شیوه های صحیح نسل جوان و سرمایه های کشور را هدایت کنیم. اهمیت و ضرورت این تحقیق از اینجا ناشی شده که دانش آموز مورد نظر این اقدام پژوهی مشکلش احتمالاً کاهش خواهد یافت. زیرا وقتی علل مشخص شود راه حل هم مشخص و در نتیجه مشکل نیز حل خواهد شد و نتایج به دست آمده از آن می تواند در موارد مشابه مورد استفاده سایر همکاران و دست اندرکاران امر تعلیم و تربیت قرار گیرد.

اهداف پژوهش

اهداف کلی

شناسایی مشکلات ناسازگاری و پرخاشگری دانش آموز ع.د.

اهداف جزئی

شناخت روش های حل مشکل ناسازگاری و پرخاشگری دانش آموز ع.د.

ارائه راه حل در مورد به وجود آمدن مشکل اخلاقی در دانش آموز ع.د.

سوالات پژوهش

- ❖ آیا تربیت غلط او موجب اختلال رفتاری ایشان شده است؟
- ❖ آیا مشکلات تربیتی باعث بروز رفتار پرخاشگرانه در دانش آموز می شود؟
- ❖ آیا کمبودهای اقتصادی باعث ایجاد رفتار شده است؟
- ❖ آیا مشکلات خانوادگی در بروز این مساله دخیل است؟
- ❖ آیا کبرسن نسبت به همکلاسی ها باعث ایجاد رفتار پرخاشگری شده است؟
- ❖ آیا به خاطر روابط غلط با او ایشان دچار خود پنداری منفی از خود شده است؟
- ❖ آیا وی با رفتارهای خویش می خواهد دیگران را به خود متوجه سازد؟

توصیف وضع موجود :

اینجانب امیر صالح سنچولی آموزگار پایه ششم واقع در منطقه نصرت آباد با مدرک کارشناسی آموزش ابتدایی می باشم. یکی از مشکلات من در مدرسه وجود دانش آموزی ناسازگار و پر خاشگر است که با بچه ها درگیر می شود و از الفاظ زشت استفاده می کند و بازی بچه ها را به هم می زند و دانش آموزان زیاد از او شکایت می کنند. که در کلاس ششم درس می خواند. این دانش آموز در این چند سال با بچه ها درگیر و بد دهنی می کند و در کلاس درس هم باعث ایجاد بی نظمی می شود. او سر کلاس اصلاً توجهی به درس نداشت و سر خود را به هر نحوی می شد گرم می کند و به حرف های معلم گوش نمی دهد یا با دیگر دانش آموزان صحبت می کند و نمی گذارد آنها هم گوش بدهند یا اینکه با نیمکت ساز می زند و آهنگ می خواند. هر وقت معلم صدایش می زد هزار قسم و آیه می خورد که من کاری نکردم. در ساعات های استراحت هم که با دانش آموزان کلاس های دیگر دعوا می کرد. وقتی سر کلاس معلم می خواست با ماژیک یا هر چیز دیگری این دانش آموز را بترساند او شی را از دست خانم معلم می گرفت و معلم به هزار زحمت آن را با او پس می گرفت. در سال های گذشته سعی کردیم که این مشکل رفع شود ولی حل نشد و من با توجه به مشکلات سال های گذشته از ابتدایی سال سعی کردم که راه حل های برای اصلاح رفتار او ارائه دهم که روی رفتار او کار شود.

از طریق مصاحبه و پرسشنامه با معاون و معلمان سال های گذشته پیشینه ای از نظر خانوادگی و اجتماعی و اقتصادی به دست آمد که به طور مختصر توضیح داده می شود .

اینکه این دانش آموز در خانواده ای از هم گسیخته به دنیا آمده است و دارای ۲ برادر کوچکتر از خود هست که پدر و مادر آنها از هم جدا شده اند و آنها تحت سرپرستی پدر بزرگ و مادر بزرگ که افرادی ناتوان و پیر هستند قرار دارند.

و بنا به صحبت های مادر بزرگ دانش آموز ع د در خانه آنها را اذیت می کند و از آنها انتظار تهیه بهترین خوراک و لباس را دارد و او می خواهد مثل بقیه بچه ها از امکانات بیشتری بهره ببرد و در نتیجه برآورده نشدن خواسته او در خانه باعث ایجاد پر خاشگری به برادران و پدر بزرگ و مادر بزرگ می شود و در مصاحبه ای که با معلم سال قبل داشتم بیان شد که دانش آموز در کلاس هم با دانش آموزان درگیر می شود و نظم کلاس را بهم می زند و به حرف های معلم گوش نمی دهد و امسال من بر آن شدم که تا تمام توان خود را برای حل مشکل این دانش آموز به کار گیرم. با مطالعه ی کتاب ها و مقالات متعددی در باره ی پر خاشگری و راه های درمان آن مطالبی را از کتب روانشناسی و اختلال های رفتاری و روانشناسی رشد را مورد مطالعه قرار دادیم تا ببینیم که مشکل را چگونه می توانیم حل کنیم از جمله مشاهدات و اطلاعات بدست آمده در زیر ارائه می گردد.

شواهد (۱):

مشاهده رفتار سر کلاس

در مشاهده رفتار دانش آموز ع د متوجه شدم که او سر کلاس هر نوع رفتار پرخاشگری دریغ نمی کند و بلافاصله آن را انجام می دهد. حتی در ساعات استراحت بچه های کلاس اولی که هیچ نمی فهمند را اذیت می کند و به آنها می خندد. دانش آموز ع د در پایه ششم به تحصیل اشتغال دارد دارای اخلاق پرخاشگری است و سعی می کند خود را از دیگران برتر نشان دهد و به حرف دیگران گوش نمی دهد درحین تدریس ایجاد اختلال می کند و ادعای قلدری و زورگویی می کند در کلاس نیز بچه ها را کتک می زند در کلاس حرف های به دانش آموزان می زند که در شأن آنها نیست گاهی انقدر از دستش کلافه می شوم و دوست دارم از کلاس برم بیرون امیدوارم با همکاری کلیه عوامل اجرایی مشکل ان رفع گردد.

مصاحبه با مدیر و معلم سال قبل دانش آموز

در ساعات استراحت که معلم سال قبل ع د به دفتر مدرسه می رفتند من از در کلاس تا در دفتر از ایشان سوالات مختلفی می پرسیدم و بیشتر پیرامون کلاس و نحوه رفتار دانش آموزان بود. وقتی از رفتار دانش آموز ع د و اوضاع او سوال پرسیدم خیلی از دستش گله مند بود و می گفت نمی دانم از دست شیطنت های او چه کنم! وقتی از مدیر پرسیدم ایشان گفت که اصلاً این دانش آموز قابل کنترل نیست و اکثر سال ها نیز به خاطر پدربزرگ و مادربزرگش که به التماس معلم می افتادند تا به فرزندشان نمره بدهد که به کلاس بالاتر برود به پایه های بالا راه یافته است.

پرسش از دانش آموزان

وقتی از دانش آموزان کلاس پرسیدم که رفتار ع د چگونه است، اولین نفر از آنها که درس خوان کلاس بود، گفت: اصلاً درس نمی خواند و در کلاس سر و صدا ایجاد می کند و من با وجود صدای او به سختی درس را متوجه می شوم. دومین دانش آموز که خود یکی از بی نظم های کلاس بود گفت: من با ع د به کمک هم در دو طرف کلاس شلوغ می کنیم و کلاس را روی هوا می فرستیم که معلوم شد ع د رئیس است و دیگران در امر ریختن کلاس به هم شاگردان او هستند

اظهارات مادر بزرگ دانش آموز

با برادرهاش لج می کند همیشه انتظار دارد که بهترین غذاها براش تهیه کنم ولی متاسفانه بخاطر کهولت سن قادر به انجام آشپزی نیستم با برادرهاش همیشه درگیری فیزیکی دارد و آنها را کتک می زند به طوری که گاهی مواقع که هیچ کاری نمی توانم انجام دهم گریه می کنم کارهای شخصی او و برادرهاش با هزاران رنج و مشقت خود انجام می دهم گاهی چیزهایی می خواهد برای صرف صبحانه که به خاطر فقر مالی قادر به تهیه آنها نیستم پولی که افراد خیر برای امرارمعاش بهمون کمک می کنند به زور ازم می خواهد که جهت تهیه لباس های دلخواهش در اختیارش قرار دهم.

تجزیه تحلیل اطلاعات (یافتن راه حل) :

با توجه به اطلاعات جمع آوری شده در رابطه با پرخاشگری دانش آموز ع د در کلاس و صحبتی که با مدیر مدرسه و دیگر معلمان داشتم متوجه شدم که مهم ترین دلایل پرخاشگری دانش آموز ع د در کلاس درس و مدرسه موارد زیر هستند :

- عدم تربیت صحیح به دلیل دوری پدر و مادر دانش آموز و زندگی با پدربزرگ و مادربزرگ در روستا
- عامل اصلی خود اوست که علاقه دارد کلاس را به هم بریزد و برای خودش سوژه ای دست و پا کند.
- معاشرت و رفت و آمد با دوستان همانند خودش از نظر شخصیت و رفتار
- همچنین تحریکی که از طرف دانش آموزان دیگر انجام می شود تا او به پرخاشگری ها و انواع رفتارهای پرخاشگرانه دست بزند تا آنها نیز بخندند.

انتخاب راه حل و اعتبار بخشی :

همانگونه که بروز پرخاشگری عوامل مختلفی دارد، کاهش آن نیز عوامل مختلفی دارد. عواملی که می توانند در بروز پرخاشگری این دانش آموز نقش داشته باشند عبارتند از :

- هم جهت نبودن والدین در تربیت او
- محبت کردن کم یا زیاد
- اهمیت ندادن به او در مواقع خاص
- آگاه نکردن او از عواقب کارهای زشتش

▪ بالا نبردن اعتماد به نفس

▪

برای پیشگیری و کاهش این گونه رفتارهای پرخاشگرانه دانش آموز سعی کردم از همکاری خود او و کادر مدرسه کمک بگیرم و راه حل هایی را ارائه دادم چون مشکلات رفتاری بچه ها از طریق عملکرد آنها نشان داده می شود لازم است که هر چه زودتر این ناسازگاری ها تشخیص داده شود و درمان فوری صورت گیرد چون در صورت عدم درمان به مرور باعث اختلال رفتاری و ناسازگاری های اجتماعی می شود که مشکلات زیادی را در دوران بلوغ و بعد از آن به وجود می آورد که در این جا من چند راه حل موقت را که برای از بین بردن ناسازگاری دانش آموزم در نظر دارم عبارتند از :

- فعال کردن دانش آموز در مدرسه و یا مسئولیت دادن به وی
- تماس با والدین
- اجازه ندادن برای تماشای فیلم های خشن و خشونت بار.
- برطرف کردن فقر مالی دانش آموزم و از بین بردن تبعیض در مدارس و خانواده ها
- انجام برخی فعالیت ها که باعث از بین رفتن ناسازگاری و پرخاشگری دانش آموز می شود.
- آموزش درمانی

اجرای راه حل و نظارت :

با توجه به اختلالات رفتاری دانش آموز ع د ناسازگاری و پرخاشگری او را می توان در حسادت و اذیت کردن دیگران و پرخاشگری لج بازی و بی تفاوتی خلاصه کرد برای بهبود اختلالات رفتاری ابتدا بهتر است علل اختلالات رفتاری مشخص شود تا راه حل هایی جهت بهبود اختلالات رفتاری تعیین گردد.

بعد از اینکه تحقیقات لازم را برای تشخیص درست در صحت ناسازگاری و پرخاشگری شاگردم به دست آوردم برای بهبود رفتار شاگردم راه حل های موقتی را انتخاب کردم تا با انجام آن راه حل ها بتوانم تغییراتی در دانش آموز (ع د) به وجود آورم که از بین راه حل هایی که انتخاب شده بود راه حل چهارم (برطرف کردن فقر مالی دانش آموزم و از بین بردن تبعیض در مدارس و خانواده ها به خاطر مناسب نبودن شرایط و وجود برخی مشکلات قابل اجرا نبود ولی بقیه راه حل ها را به قرار زیر به اجرا در آوردم.

۱ - فعال کردن دانش آموز در مدرسه یا مسئولیت دادن به وی

بعد از اینکه با مدیر مدرسه مشورت کردم و از ایشان خواستم که چون دانش‌آموز ع د در زنگ‌های تفریح دانش‌آموزان را آزار و اذیت می‌کند برای جلوگیری از این کار به خود دانش‌آموز (ع.د) مسئولیت مواظبت از بچه‌ها را در زنگ‌های تفریح بدهیم به همین خاطر دانش‌آموز (ع د) را یک روز به دفتر مدرسه بردم به اون گفتم که چون در زنگ‌های تفریح بچه‌ها خیلی با هم دعوا می‌کنند از این به بعد تو مواظب باش تا آنها با هم دعوا و یا کتک کاری نکنند و اگر دیدی که با هم کتک کاری می‌کنند تو حق نداری بچه‌ها را بزنی فقط هر دو را به دفتر بیار تا مدیر خودش در مورد آنها تصمیم بگیرد وقتی دانش‌آموز (ع د) دید که به اون اهمیت داده شده و مسئولیتی به او واگذار شده با احساس پر از غرور گفت: چشم، اجازه من اصلاً نمی‌گذارم بچه‌ها با هم دعوا کنند و من برای اینکه بیشتر تشویق بشه به اون گفتم چون من هم می‌دانستم که تو می‌تونی مواظب بچه‌ها باشی از آقای مدیر خواهش کردم که این مسئولیت را به تو بدهد دانش‌آموز (ع.د) دوباره گفت: چشم اجازه و بعد از دفتر خارج شده و از آن روز به بعد هر وقت دانش‌آموزی با دیگری دعوا می‌کرد خیلی با غرور هر دو را می‌گرفت و می‌آورد دفتر و چون بچه‌ها تقریباً ازش می‌ترسیدند در آمدن همراه اون به دفتر اعتراض نمی‌کردند وقتی آنها را می‌آورد به دفتر تحویل می‌داد و جریان را با شرح کامل برای ما تعریف می‌کرد بعد به اون می‌گفتم که تو می‌تونی بری و مواظب بچه‌ها باشی از آن روز به بعد دیگر نشنیدم و یا ندیدم که کسی از دست دانش‌آموز (ع د) شکایت کند و یا گریه کند که دانش‌آموز (ع.د) مرا ترسانده و یا اذیت کرده چون مسئولیتی که به اون داده شده بود توانسته بود او را از کارهایش باز دارد.

۲- تماس با والدین

کار بعدی که انجام دادم تماس با پدر دانش‌آموز بود که ضمن مشورت با پدرش از او خواهش کنم که کارهایی که می‌گویم انجام دهد تا رفتار فرزندش اصلاح شود بعد از سلام و احوال پرسی به پدرش گفتم که تماس گرفتم تا در مورد دانش‌آموز (ع.د) صحبت کنم و به او گفتم که دارم کارهایی می‌کنم تا این رفتارهایش درست شود.

بنده‌ی خدا خیلی تشکر می‌کرد و می‌گفت مگر دانش‌آموز (ع د) فقط به حرف شما گوش کند و وقتی دیدم از کارم راضی است خیلی خیلی خوشحال شدم که می‌توانم کاری برای این پدر مهربان انجام دهم. پدری که با تمام زحمت و تلاش سعی می‌کند تا برای ابروی خانواده شب و روز کار کند.

۳- اجازه ندادن برای تماشای فیلم‌های خشن و خشونت بار.

از پدرش خواهش کردم که هر چه فیلم وحشتناک و خشن دارند جمع کنند و اجازه ندهد تا فرزندانش در هیچ شرایطی مخصوصاً دانش‌آموز (ع.د) نگاه کند گفتم اگر برایشان امکان دارد از کلپ‌های سی دی فروشی که در داخل شهر است سی دی‌هایی که برنامه‌ی کودک و یا فیلم‌های خنده‌دار است تهیه کنند تا دانش‌آموز (ع.د) به جای فیلم‌های خشن و ترسناک نگاه کند. پدرش خیلی استقبال کرد. به پدر دانش‌آموزم گفتم که اگر دیدی خوشش آمد هر وقت تقاضا کرد تا فیلم برایش بگذاری بهش بگو اگر خوب باشی و به تکالیف بررسی و با برادرانت دعوا نکنی دوباره برات فیلم تهیه می‌کنم از آن روز به بعد پدر دانش‌آموزم تمام فیلم‌ها را جمع کرده بود و

اجازه نداده بود تا دانش آموز (ع.د) ان فیلم های خشن را نگاه کند و یا از دیگران قرض بگیرد و آنها را نگاه بکند و فقط شبکه های تلویزیون و فیلم های کودک که تهیه شده را نگاه می کند.

۴ - انجام برخی فعالیت ها که باعث از بین رفتن ناسازگاری دانش آموزی شود.

خودم نیز تصمیم گرفتم او را در بازی های دسته جمعی شرکت دهم او را سرگروه نمایم در خواندن شعر و تمرین مسائل ریاضی بیشتر از او استفاده کنم و برای ابراز محبت ایشان را با نام کوچکش صدا بزنم و از مدیر مدرسه خواستم تا اجازه دهد در مراسم صبحگاهی دعا بخواند. و از معاون مدرسه خواستم با ایشان به ملایمت رفتار نماید و هنگام درگیری او با دیگر دانش آموزان، شکل صحیح برخورد را به او گوشزد نماید رفتارهای مثبت ایشان تشویق شده و با رفتارهای منفی ایشان با ملایمت تذکر داده می شد.

با توجه به سوابق خانوادگی دانش آموز به خاطر تولد فرزند سوم مورد بی مهری، کم توجهی قرار گرفته است و برای جلب توجه والدین، به رفتارهای ناپهناجر روی می آورد و این عمل باعث می گردد که والدین علاوه از بی مهری، وی را تنبیه بدنی، تحقیر کرده و به ایشان برچسب های منفی بزنند به این ترتیب رفتارهای منفی در او درونی شده و به خاطر فشارهای عصبی دچار تناقض نیز می گردد.

برای کاهش حسادت، شرکت دادن فرد در گروه و احساس مسئولیت فرد نسبت به گروه ایجاد می شود و از والدین فرد خواسته می شود که بین فرزندان تبعیض قائل نشود و رفتارهایشان نسبت به فرد ملایم و آرام گردد.

برای کاهش پرخاشگری و ولج بازی، از والدین خواسته شد که بین فرزندان تبعیض قائل نشوند و با فرزند خود با ملایمت و مهربانی رفتار کنند و ویژگی های مثبت فرزند خود را با تشویق تقویت نمایند. تا فرزند دچار کمبود محبت نگردد به نظر می رسد یکی از علت های پرخاشگری و ولج بازی تبعیض و کمبود محبت است. پس به فرزند خود برچسب های مثبت بزنند تا کودک باور کند که واقعا دارای ویژگی های مثبت است.

۵- آموزش درمانی

آموزش درمانی عبارت است از مجموعه اصول و روش های آموزشی و روان شناسی که می تواند افراد معلول جسمانی، روانی، ذهنی و عاطفی را تا حد امکان به عضو مفید کار آمد جامعه تبدیل کند. در آموزش درمانی تطابق با محیط خانه، مدرسه و تغییر نگرش کودک نسبت به یادگیری مسئله اساسی است. من سعی کردم طبق این رویکرد از طریق صحبت کردن با دانش آموز و ارتباط با والدین دانش آموز تا حد امکان نگرش وی را نسبت به مدرسه و خانواده اش تغییر دهم.

شواهد (۲) توصیف وضع مطلوب :

بعد از آنکه راه حل‌ها را اجرا کردم تا حدی به این نتیجه رسیدم که در دانش آموز ع د تغییراتی به وجود آمده است اما برای تایید و صحت گفته‌ها به جمع آوری اطلاعات پرداختم برای همین اول به سراغ دوستانش رفتم و در مورد رفتار دانش‌آموز (ع.د) از آنها سوال کردم و گفتم بچه‌ها رفتار دانش‌آموز (ع) (ع) با شما چطور است آیا هنوز هم اذیت می‌کند یا نه که دوستانش گفتن اجازه دانش‌آموز (ع د) خیلی خوب و مهربان شده و حالا مثل اول سال ما را اذیت نمی‌کند. اول ما را خیلی می‌ترساند ولی حالا خوشش هم مواظب تا ما دعوا نکنیم وقتی به کتاب آقای دکتر اکبری مراجعه کردم او نیز صحت این گفته را تایید کرده که وقتی ما به کودکان ناسازگار مسئولیتی می‌دهیم تا در مسیر فعالیت‌های لازم حضور داشته باشد مطلوب بودن این روش است که کودک با نوجوان در جهت کنترل رفتار خود و پذیرش مسئولیت هدایت می‌شوند که این عمل باعث افزایش اعتماد به نفس دانش‌آموز می‌شود که در این بین احساس بزرگ شدن به دانش‌آموز دست می‌دهد.

بعد به سراغ همکارانم رفتم با این که مدت‌ها بود خودم می‌دیدم و می‌شنیدم که همه از رفتار دانش‌آموز (ع.د) تعریف می‌کنند باز هم از همکاران پرسیدم به نظر شما رفتار دانش‌آموز (ع.د) چطور است که همکاری که پارسال در این مدرسه بود اولین کسی بود که اظهار نظر کرد و گفت با اینکه صد در صد خوب نشده ولی می‌توانم به جرات بگویم که نسبت به پارسال و رفتارهای گذشته‌اش صد در صد تغییر کرده و اضافه کرد که پارسال و اوایل امسال اصلاً قابل کنترل نبود و آنقدر روزها در زنگ‌های تفریح صداهای اون را می‌شنیدیم که شب‌ها برای ما مثل یک کابوس شده بود ولی الان اگر دانش‌آموز (ع د) را توی کلاس یا حیاط مدرسه ببینیم خیلی کم متوجه حضور اون می‌شویم و هر بار که ما را می‌بیند سلام می‌کند البته نمی‌گویم که کاملاً خوب شده ولی خیلی خیلی تغییر کرده و حتی یکی از همکاران تعریف می‌کرد و گفت که یکی دو بار به من هم گفته اجازه اگر کاری داری بگویند تا من انجام بدهم بعد لازم دیدم که به خانگی دانش‌آموز (ع.د) بروم و این بار به خود دانش‌آموز گفتم که زنگ آخر صبر کن تا با هم به خانگی شما برویم و بعد از هماهنگ کردن با مدیر مدرسه همراه دانش‌آموز (ع.د) به خانگی آنها رفتم در تمام مدتی که در خانه آنها نشسته بودم دانش‌آموز از اون اتاق تکان نخورد و دائماً کنار پدر بزرگش و چسبیده به او نشسته بود و اگر مادر بزرگش برای آوردن چای می‌رفت اون هم با این که پسر بود همراهش می‌رفت و در آوردن وسایل کمکش می‌کرد خیلی ساکت نشسته بود و وقتی از پدر بزرگش پرسیدم از رفتار دانش‌آموز (ع د) راضی هستی یا نه کلی تشکر کرد و گفت دستتان درد نکند کمک خیلی بزرگی به من کردید همیشه رفتارش برام یک غصه بود ولی حالا خیلی کم با برادرش دعوا می‌کند و خیلی هم به من کند می‌و بعد از کلی تعریف از رفتار پسرش متوجه شدم که دانش‌آموز (ع د) در خانه هم تغییر کرده بود.

باور کنید دانش‌آموزی که هر بار صدایش می‌کردم تا با اون صحبت کنم بدون اینکه به حرفم گوش کند فرار می‌کرد و می‌رفت و با رعایت فاصله‌ای که بهش نرسیم می‌ایستاد و از خودش ادا در می‌آورد ولی حالا بیش از ده بار به من گفته من تابستان دلم برای شما خیلی تنگ می‌شود من اصلاً نمی‌توانم طاقت بیارم چون شما معلم خوبی هستید بارها و بارها عین همین جمله را در کلاسم تکرار

کرده و با هر بار تکرار این جمله انگار که بال پرواز به من می دادند آنقدر خوشحال می شدم که حد ندارد که بالاخره دانش آموز (ع.د) توانسته بود بدون هیچ آزار و ادایی به راحتی و خیلی ملایمت احساس قلبی خود را بگوید هزاران بار در دلم خدای مهربان را شکر کردم که من ناقابل را نیرویی داد تا بتوانم، نمی توانم بگم صد در صد ولی به جرات می توانم بگویم بیش از هشتاد درصد در او تغییر ایجاد کنم البته ناگفته نماند که اگر همکاری و یاری مدیر مدرسه و همکار مشاوران و همچنین همکاری خانواده‌ی دانش آموز (ع. د) نبود من هم خیلی زود کنار می کشیدم چون واقعا رفتار دانش آموز (ع.د) زجرآور بود ولی حالا تمام آن روزها و دردها و رنج‌ها را فراموش کرده‌ام و چون غسل برایم شیرین است. چون آن دانش آموز هم برای من و هم برای دیگر همکاران دوست داشتنی شده و هر بار که به دفتر می‌روم از رفتارش تعریف می‌کنند و من هم خشنود و راضی می‌شوم و خدا را شکر می‌کنم.

- ارزیابی نهایی و اعتبار سنجی :

به نظر می‌رسد وقتی مسئله‌ای پیش می‌آید. اولین قدم این سوال پیش می‌آید که این مسئله چرا به وجود آمده است؟ مشکل چیست و از کجاست؟ قدم بعدی پیدا کردن علل مشکل است؟ البته ممکن است یک مسئله خاص، از علل متفاوتی ناشی شود. اما با مطالعه دقیق مسئله، علل اصلی مسئله به احتمال زیاد مشخص می‌گردد تشخیص زمان پیدایش مسئله خود خیلی مهم است چون علت را تا حد زیادی مشخص می‌نماید.

اختلالات رفتاری دانش آموز، عبارت از حسادت، پررویی، لج بازی پرخاشگری، بی‌حوصلگی، بی‌تفاوتی، ضعف تحصیلی بود که با استفاده از شیوه‌های صحیح اصلاح و حذف رفتارهای غلط رفتارهای درست و بهنجار جایگزین و رفتارهای نابهنجار رو به خاموشی رفت. در ۲ ماه اول سال رفتارهای ناسازگرانه و پرخاشگرانه دانش آموز بسیار زیاد بوده است. سپس با استفاده از تاکتیک‌های عملی و اصرار بر شیوه‌های کاربردی در ماه‌های بعد رفتارهای نابهنجار بسیار کاهش یافت و حتی بسیاری از آنها از بین رفت بعد از اجرای راه حل‌ها، نابهنجاری‌های دانش آموز به طور چشمگیری کاهش یافت دیگر در لیست دانش آموان بد و بی‌نظم کلاس مشاهده نشد. با اغلب همکلاسی هایش بر خلاف گذشته رابطه دوستانه برقرار نموده بود نسبت به همکلاسی هایش مهربان تر و با آنان در کارهای گروهی و بحث‌های جمعی همکاری می‌کرد. او عزت نفس بالایی پیدا کرده بود و به طور مثبت و بدون پرخاشگری می‌توانست در محیط آموزشگاه با مسئولیت‌هایی که به او محول شده بودند، ابراز وجود نماید اکنون انرژی مثبت او در کمک به مرتب نمودن کتاب‌های کتابخانه هدایت ورزش صبحگاهی و... مصرف می‌شد. در کلاس به ویژه بسیار آرام با محبت و مفید می‌باشد به جای خطی خطی کردن میز بیشتر نقاشی‌های زیبا می‌کشد به نظر می‌رسد که او به مدرسه و کلاس هم علاقمندتر شده و گاهی با زدن زنگ تفریح هم بر

خلاف قبل از جایش بلند نمی شود. خوشبختانه نظر مدیر معلمان و پدرش هم بر خلاف گذشته نسبت به او نظری مثبت و قابل ارزش می باشد.

نتیجه گیری و پیشنهادات :

برای درمان پرخاشگری گام اول شناخت و ریشه یابی علت یا علل پرخاشگری است با شناخت این عوامل می توان همکاری های لازم را برای کاستن از میزان و شدت پرخاشگری ارائه نمود مانند سرگرم نمودن فرد و مهر و محبت و دلجویی و آموزش تنهایی فکرکردن صبر و متانت نشان دادن در مواقع پرخاشگری تشویق جهت استحمام و روش گرفتن اجرای عدالت در منزل برآورده کردن نیازهای کودکان و نوجوانان و مساعد ساختن جو آزادی های کنترل شده و جلوگیری از توهین و ناسزا گفتن به آنها و یا مقابله به مثل نکردن با آنها و جلوگیری از تهدید و ترساندن و الگوهای خوب را به آنها نشان دادن و رهنمودهایی در مورد سازش و جوشش با دیگران و تشویق به بازی های گروهی و رعایت قوانین در زندگی با دیگران و عادت دادن آنان به گذشت و یاد دادن انتقاد صحیح به آنها جهت تخلیه و سبک شدن و آرامش یافتن و در پایان چنانچه رعایت عوامل فوق تأثیری نداشت می توان از عوامل دیگری مانند توبیخ اخطار تحکم علامت مقابله به مثل و تنبه و قهر و ... استفاده نمود.

در این مورد بیشترین توصیه را باید به والدین داشت زیرا برخورد صحیح والدین با نوجوان و افزایش اعتماد به نفس وی باعث می شود در محیط مدرسه نوجوان قویتر و متناسب تر برخورد کند. همچنین در شرایطی که دچار پرخاشگری شده نخستین توصیه بازسازی روابط خانوادگی است یعنی رفتارهایی توأم با پذیرش نوجوان، یادآوری نکات مثبت او، کنترل و نظارت به موقع و مناسب، انجام فعالیت های مشترک خانوادگی، فعالیتی تفریحی و ورزشی برای نوجوان در کاهش ناسازگاری و تنش او بسیار کارساز است. آگاهی والدین از روش های انضباطی اشتباه است چون روش های انضباطی نادرست موجب بروز رفتارهای پرخاشگرانه می شود. روش هایی مثل توجه والدین به رفتارهای نادرست و برخورد غلط، نظارت ضعیف داشتن، استفاده از مجازات و تنبیه و ایجاد ترس و اضطراب از شیوه های اشتباه انضباطی است که نوجوان را به سمت پرخاشگری سوق می دهد. والدین باید افکار منفی خود را تغییر بدهند برخی از آنها به اشتباه تصور می کنند فرزندان مسبب مشکلات خانوادگی هستند یا عنوان می کنند ما با فرزند خود مشکلات زیادی داریم. این گونه افکار منفی به طور ناخودآگاه باعث طرد نوجوان و افزایش خشم او می شود. برای کنترل خشم فرزندان باید رابطه محبت آمیز داشت و انتظارات و توقعات را کاهش داد. همچنین والدین باید نقش واقعی نوجوان را از او انتظار داشته باشند و نخواهند که در نقش والدین رفتار کنند. باید دقت شود که آنها در گذر از کودکی به بزرگسالی هستند پس افراط و تفریط صورت نگیرد. در محیط های آموزشی مانند مدارس باید در افزایش و کاهش پرخاشگری دقت داشته باشند. پذیرش نوجوان در این دوران اغلب توسط خانواده ها

معلمان و همکلاسیان نیز حائز اهمیت است. بدون آگاهی از نیاز نوجوان او را از لحاظ ارتباطی به شدت محدود می‌کنند و باعث می‌شود نوجوان به صورت افراطی و پنهانی وارد گروه‌های دوستی نامناسب شود.

پیشنهادات

۱. محبت به موقع و متناسب به فرزندان و دانش‌آموزان، موجب کاهش اختلالات رفتاری می‌شود.
۲. توجه به موقع محبت، تقویت نکات مثبت، پرورش اعتماد به نفس، موجب نگرش مثبت فرد نسبت به خود و دیگران می‌شود.
۳. ایجاد انگیزه و ایجاد نگرش مثبت فرد نسبت به خود و معلم و دیگران موجب بهبود وضعیت تحصیلی و رفتاری فرد می‌شود.
۴. بین فرزندان نباید تبعیض قائل شد.
۵. بهتر است برای شناسایی و رفع مشکل از راهنمایی‌های صاحب نظران استفاده گردد.
۶. بهتر است برای رفع مشکل، نظریه‌های علمی و تحقیقات گذشته مورد توجه قرار گیرد تا دارای اعتبار می‌باشد.

منابع :

۱. نوایی نژاد، شکوه: رفتارهای بهنجار و نابهنجار کودکان و راه‌های پیشگیری و درمان، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان ۱۳۷۲، ص ۴۸.
۲. میر کمالی سید محمد (۱۳۷۹). روابط انسانی در آموزشگاه تهران بسطرون. ۹ میلانی، فر بهروز (۱۳۷۰) روانشناسی کودکان و نوجوانان استثنایی تهران قوس.
۳. کریمی یوسف (۱۳۷۹) روانشناسی اجتماعی. تهران: نشر ارسباران.
۳. چرا کودکان حسادت می‌کنند. (۱۷-۶-۸۲) (www.tebyan.net)
۴. اختلال بیش فعالی (۱۰۰۲۵-۸۵) (fa.wikipedia.com)
۵. لجاجت و کج خلفی در کودکان. (۱۳-۷-۱۳۸۳) (www.tebyan.net)